

ЩО ВІДОМО НАМ НАРАЗІ ПРО КАЛЮЖНИЦЬ (MOLLUSCA, GASTROPODA, PESTINIBRANCHIA) УКРАЇНИ

Гриневи́ч Я. Р., Лавренюк О. В., Стадниченко А. П.

Житомирський державний університет імені Івана Франка, кафедра зоології

Калюжниці – одні з найкрупніших молюсків прісноводної малакофауни України взагалі і фауни передньозябрових черевоногих молюсків зокрема. Життєві цикли у них багатолітні. У складі популяцій їх зазвичай переважають 1–4-річні особини. Молюсків старших вікових груп (5–8 річні), як правило набагато менше. А 9–11-річні особини – взагалі дуже велика рідкість. Ці молюски роздільностатеві з досить чітко вираженим диморфізмом: самці і самки одного і того ж віку різняться загальними розмірами тіла (перші з них дрібніші). Співвідношення кількості самців і самок у популяціях широко варіює.

У водотоках і водоймах України представлені, на нашу думку, два види одного і того ж роду *Viviparus* Montfort, 1810: калюжниця річкова *V. viviparus* (Linné, 1758) і калюжниця озерна *V. contectus* (Millet, 1813). Тієї ж точки зору притримувався і В. І. Жадін [1]. Проте, не всі малакологи погоджуються з такою трактовкою видової структури роду *Viviparus*. А саме: прихильники типологічної концепції виду [3] твердять, що рід цей включає значно більше видів, оскільки *V. viviparus* і *V. contectus*, у їхньому розумінні, є видами збірними. Так це чи ні – покажуть дослідження майбутнього, необхідність здійснення яких давно уже назріла. Адже до наших днів при вирішенні питань щодо вдового складу роду *Viviparus* малакологами застосовувалися ті ж самі методи дослідження, якими користувалися зоологи ще понад 200 років назад. Зараз же є можливість здійснити комплексне конхіологічне, анатомічне, каріологічне, генетичне дослідження цих тварин, опрацювавши отримані при цьому цифрові результати із застосуванням сучасних методів багатовимірної статистики (корелятивний, дисперсний, дискримінантний, кластерний) аналізи. Ці результати, доповнені у подальшому відомостями щодо ДНК цих тварин, і мають дозволити зробити висновки з великим рівнем вірогідності щодо видової структури роду *Viviparus*. Навіщо це потрібне? Нагальна потреба у цьому зумовлена тим, що калюжниці в Україні є звичайними широко розповсюдженими видами гідробіонтів. Вони, входячи до складу численних консорцій у прісноводних екосистемах, відіграють дуже помітну роль у колообігу речовин і енергії у гідросфері. Це стає зрозумілим, якщо нагадати про те, що загальна кількість локальних популяцій калюжниць в Україні колосальна. Великими є площі займаних ними біотопів. Значними є також як абсолютна чисельність особин у популяціях, так і щільність населення їх.

Небайдужим в умовах постійного зростання антропогенного тиску на навколишнє середовище взагалі і на водне середовище зокрема того факту, що ці зябродішні молюски завдяки своїм фільтраційним і осаджувальним здатностям відіграють певну роль в очищенні води від

зависей як мінерального, так і органічного походження [4]. Окрім того, вони є проміжними і додатковими хазяями близько 15 видів трематод [2]. Отже, родина *Viviparus* чекає своїх дослідників.

Література:

1. Жадин В. И. Моллюски пресных и солоноватых вод СССР. – М.: Изд-во АН СССР., 1952. – 376 с.
2. Здун В.І. Личинки трематод в прісноводних молюсках України. – К.: Вид-во АН УРСР., 1961. – 141 с.
3. Старобогатов Я. И., Прозорова Л. А., Богатов В. В., Саенко Е. М. Моллюски / Определитель беспозвоночных России и сопредельных стран. – СПб: Наука, 2004. – 528 с.
4. Уваєва О. І., Стадниченко А. П., Федоренко Н. О. Роль передньозябрових молюсків в осадженні зависів за різної їх щільності поселення // Наук. зап. Терн. Націон. Пед. Ун-ту ім. В. Гнатюка, 2010. №2(43).– С. 496–498.